

# Veřejné finance

Tutoriál 1/3

Proč existují VF?

Co vás v oblasti českých VF za poslední dva roky potěšilo?

-| |- pohoršilo?

- Doporučená literatura:
- Stiglitz, J. *Ekonomie veřejného sektoru*
- Peková, J. (2005). *Veřejné finance: úvod do problematiky*. Aspi.
- Tetřevová, L. (2008). *Veřejná ekonomie*. Professional publishing.
- Denní tisk
  
- Splnění předmětu:
  - Test na 3. tutoriálu (26.4.)
  - Písemná zkouška (otevřené otázky)

Kontakt:

Richard Šmilňák

[richard.smilnak@mvso.cz](mailto:richard.smilnak@mvso.cz)

KH: kdykoliv po předchozí emailové domluvě MS Teams/telefon/osobně ve škole/městě

# Úvod do předmětu veřejné finance

## Peníze

- Příčiny vzniku peněz a stručný vývoj
- Všeobecně přijímaný prostředek směny
- Zúčtovací jednotka
- Uchovatel hodnoty
  
- Elektronické X hotovostní
- Národní X nadnárodní (měnová unie, krypto)
- Elastické X neelastické?

# Vymezení veřejného sektoru

- Je to část **národního hospodářství**, která:
  - zabezpečuje *veřejné statky* na neziskovém principu,
  - je financována z *veřejných rozpočtů*,
  - je řízena *veřejnou správou* (státní správou a samosprávou),
  - rozhoduje se v ní *veřejnou volbou* o rozsahu produkce statků a služeb smíšeného (polotržního) charakteru,
  - je v něm realizována *veřejná kontrola* ze strany občanů (prostřednictvím zvolených zástupců).

		<b>VYLOUČENÍ</b>	
		<b>PROVEDITELNÉ</b>	<b>NEPROVEDITELNÉ</b>
<b>SPOTŘEBA</b>	<b>NERI- VALITNÍ</b>	<b>SMÍŠENÉ STATKY – KLUBOVÉ</b>	<b>ČISTÉ VEŘEJNÉ STATKY</b>
	<b>RIVALITNÍ</b>	<b>SOUKROMÉ STATKY</b>	<b>SMÍŠENÉ STATKY – POZIČNÍ</b>

**Soukromé: mikina, auto**

**Klubové: minigolf, streamovací služby**

**Smíšené: uhlí, most**

**Veřejné: bezpečnost (protipovodňová ochrana), vzduch**

Jaká témata rezonovala v posledních třech parlamentních volbách a co čekáte od těch příštích?

Jaký je rozdíl v nakládání se soukromými X veřejnými penězi?

# Státní rozpočet v číslech – důkladná prohlídka –

- [Státní rozpočet v kostce](#) – Min. Financí
- Příjmy: s. 16 | 18 | 45 | 17 + [DDS](#)
- Výdaje: s. 23 | 24 | 28 | 26 | 31 | 32 | 33
- Salda: str. 41 | 46 | 47
- Dluh: [zdroj](#)



# Měření rozsahu a struktury veřejného sektoru

## 1. FINANČNÍ UKAZATELE

- podíl veřejných výdajů na HDP
- podíl veřejných výdajů na jednotlivé resorty veřejného sektoru na HDP
- pružnost veřejných výdajů (elasticita)

$$E = \frac{\frac{VV_{t+1} - VV_t}{VV_t}}{\frac{HDP_{t+1} - HDP_t}{HDP_t}}$$

$$\frac{\frac{1481 - 1310^*}{1310}}{\frac{7475 - 6795}{6795}} = 30,4\%$$

*\*pozor: kalkuluji pouze s výdaji na spotřebu, celkové výdaje SR byly větší*

Zdroj: [makroekonomická](#) predikce MF 4/2023

# Měření rozsahu a struktury veřejného sektoru

## 2. VĚCNÉ UKAZATELE

- podíl počtu pracovníků ve VS
  - k celkovému počtu pracovníků v národním hospodářství
  - k celkovému počtu obyvatel
  - Stát platí \_\_\_\_\_ tis. Plných pracovních úvazků

Mezi lety 2017 a 2020 došlo k nárůstu o \_\_\_\_\_ tis. A od té doby jejich počet ještě \_\_\_\_\_.

[Zdroj1](#) [zdroj2](#)

- podíl příjmů pracovníků ve VS k celkovým příjmům ze závislé činnosti v národním hospodářství
- otázka produktivity práce

# Vnější faktory ovlivňující velikost a strukturu veřejného sektoru

1. faktory ekonomické
2. faktory mimoekonomické
  - faktory geopolitické
  - faktory historické
  - faktory kulturně náboženské
  - faktory politické

# Státní rozpočet a veřejné zadlužení

- Města ve 12. století nabízejí doklady o organizaci daňové povinnosti vstříc placení úroku z veřejného zadlužení

(více v *David Stasavage, States of Credit: Size, Power, & Development of European Politics, 2011*)

- Počátek moderních veřejných financí tkví v městech Francie a Vlámka 13. stol.
- Dnešní podoby nabývá okolo roku 1750 (finanční revoluce)
  - Rolující rozpočtové schodky financovány mezinárodně
- Státní rozpočet na rok 1947 - [odkaz](#)
- Současnost: [Zákon](#) o SR ČR na rok 2024 [Plnění](#) SR – dole rozcestník
- Kdo platí veřejné výdaje? – SRvK s. 18

# Výdaje a příjmy státního rozpočtu

- Stručná historie
  - Stát blahobytu, chronické navyšování výdajů
    - Teorie veřejné volby → bujení byrokracie, politické cykly, jánabráchismus etc., teorie středového voliče
- Alokační, redistribuční a stabilizační funkce veřejných financí a veřejného sektoru
- $Y = C + I + \mathbf{G} + NX$
- Problém řešení krize 2020

# Funkce státu ve smíšené ekonomice

1. legislativní aktivity
  2. alokační aktivity
  3. regulační aktivity
  4. redistribuční aktivity
- zásahy státu na makroekonomické úrovni
  - zásahy státu na mikroekonomické úrovni

# Tržní selhání

- Jak selhává trh?
- **tržní selhání** = *příčina existence veřejného sektoru*:
  1. mikroekonomické příčiny
  2. makroekonomické příčiny
  3. mimoekonomické příčiny

# Monopolní síla

- extrémní případ dominantního postavení na trhu
- pouze 1 výrobce v odvětví
- bariéry vstupu do odvětví
  - administrativní monopol
  - přirozený monopol
- zneužití dominantního postavení:
  - nepřiměřené ceny (vysoké nebo nízké)
  - nepřiměřené obchodní podmínky
  - diskriminace konkurence



# Kartelové dohody

- dohody mezi subjekty (zpravidla producenty) o podmínkách na trhu
  - cenový kartel
  - segmentační kartel
  - diskriminační kartel
- opatření státu:
  - antimonopolní a protikartelové zákonodárství
  - vytváření orgánů na ochranu hospodářské soutěže
  - znárodnění nebo vstup veřejného vlastnictví

## Informační asymetrie

Náprava:

- Právní normy, solidní a důvěryhodné instituce

# Externalita

- Externalita = efekt přelévání, efekt sousedství, vnější efekty.
- Externality vznikají na straně spotřebitelů i výrobců.
- Externalita = vztah, který neprochází trhem (není postižen cenou ani jinou tržní transakcí).

**Externalita** = představuje efekt přelévání, který vzniká kdykoli určitá aktivita jednoho subjektu vyvolá nezamýšlený vliv (negativní či pozitivní) na jiný subjekt, přičemž vzniklý efekt není předmětem finančního či jiného vyrovnání.

# Klasifikace externalit

- podle povahy
  - pozitivní (kladné)
  - negativní (záporné)
  - reciproční
- podle zdroje
  - produkční (technologické)
  - spotřební
- podle rozsahu působení
  - globální
  - adresné